ARREST VAN HET HOF (Tweede kamer)
2 mei 1985 *

In zaak 246/83,

Claudia De Angelis, ambtenaar van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, wonende te Brussel, vertegenwoordigd door J.-N. Louis, advocaat te Brussel, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ten kantore van N. Decker, advocaat aldaar, Avenue Marie-Thérèse 16,

verzoekster,

tegen

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur D.Gouloussis als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij M. Beschel, lid van haar juridische dienst, Bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verweerster,

betreffende een verzoek tot nietigverklaring van de weigering van de Commissie om de ontheemdingstoelage toe te kennen,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),

samengesteld als volgt: O. Due, kamerpresident, P. Pescatore en K. Bahlmann, rechters,

advocaat-generaal: M. Darmon
griffier: H. A. Rühl, hoofdadministrateur

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 14 februari 1985,

het navolgende

* Procestaal: Frans.

ARREST

(omissis)

In rechte

1 Bij verzoekschrift, ingekomen ter griffie van het Hof op 8 november 1983, heeft Claudia De Angelis, sedert 1 december 1982 ambtenaar bij de Commissie van de Europese Gemeenschappen, beroep ingesteld, primair tot nietigverklaring van het stilzwijgend besluit van de Commissie tot weigering van de ontheemdingstoelage, blijkende uit de salarisstroken van februari 1983 en de daaropvolgende maanden; bijkomend concludeert zij tot toekenning van compensatoire interessen over de achterstallige ontheemdingstoelagen.

2 Verzoekster, die de Italiaanse nationaliteit heeft, had haar echtelijke woonplaats te Ischia (Italië) totdat zij in 1970 naar Brussel verhuisde teneinde haar echtgenoot te volgen die bij de Commissie in dienst was getreden en die sedert zijn indiensttreding recht heeft op de ontheemdingstoelage.

3 In februari 1983 stelde verzoekster vast dat op de salarisstrook van die maand, waarop eveneens de salarissen over de maanden december en januari werden vermeld, niet de ontheemdingstoelage, bedoeld in artikel 4, lid 1, van bijlage VII bij het Statuut voorkwam; in genoemd artikel 4, lid 1, sub a, tweede streepje, wordt bepaald dat deze toelage wordt toegekend aan de ambtenaar „die gedurende een periode van vijf jaar, eindigende zes maanden voor zijn indiensttreding, niet regelmatig woonachtig is geweest of zijn voornaamste beroepsbezigheden heeft uitgeoefend op het grondgebied in Europa van bedoelde staat. Buiten beschouwing blijven hierbij omstandigheden die voortvloeien uit diensten, verricht voor een andere staat of een internationale organisatie."

4 Bij nota van 18 maart 1983 diende verzoekster op grond van artikel 90, lid 2, van het Statuut een klacht in tegen haar salarisstrook van de maand februari, voor zover daaruit blijkt van de weigering om de ontheemdingstoelage toe te kennen.

5 Deze klacht is afgewezen bij brief van de vice-voorzitter van de Commissie van 5 augustus 1983. In deze brief merkt de Commissie op dat zij heeft besloten dat de vroegere administratieve gedragslijn, waarbij bepaalde leden van het gezin van een ambtenaar ingevolge artikel 4, lid 1, van bijlage VII bij het Statuut werden gelijkgesteld met de ambtenaar zelf, niet meer gerechtvaardigd was in verband met onder meer de maatschappelijke ontwikkelingen en de in het Statuut aangebrachte wijzigingen: afschaffing van de hoedanigheid van hoofd van het gezin en invoering van de toelage voor verblijf in het buitenland. Ook in het geval dat de ene echtgenoot de andere echtgenoot „slechts volgt" en „zijn maatschappelijk leven nauw is verbonden met, of zelfs volledig afhankelijk is van dat van de andere" kan zulks voor de Commissie niet doorslaggevend zijn bij de uitlegging die moet worden gegeven aan de in vorengenoemde bepaling vervatte uitzonderingsregel.

6 Nadat de klacht uitdrukkelijk was afgewezen, heeft verzoekster onderhavige beroep ingesteld.

7 Tot staving van haar beroep voert verzoekster drie argumenten ten principale aan. Allereerst stelt zij dat het bestreden besluit door een onjuiste motivering is aangetast, aangezien daarin geen rekening wordt gehouden met de ratio legis. Daar de ontheemdingstoelage is bedoeld om uit de status van vreemdeling voortvloeiende moeilijkheden en ongemakken te compenseren, moet rekening worden gehouden met situaties waarin de ambtenaar geen duurzame banden heeft gevestigd met het land waar de standplaats is gelegen. Daar de echtgenoot van verzoekster stellig niet bedoelde banden had en daar zij enkel haar echtgenoot was gevolgd, had zij evenmin dergelijke banden gevestigd met het land waar haar standplaats is gelegen. Verzoekster had geen andere keus dan haar echtgenoot te volgen, daar het destijds geldende Italiaanse recht bepaalde dat de vrouw verplicht is haar man overal te volgen waar hij het nuttig acht zijn woonplaats te vestigen. Zij bevond zich dus duidelijk in een omstandigheid die voortvloeit uit diensten die door haar echtgenoot voor een internationale organisatie, namelijk de Commissie, worden verricht.

8 Vervolgens merkt verzoekster op, dat de Commissie tot 1980 artikel 4, lid 1, sub a, tweede streepje, laatste zin, van bijlage VII bij het Statuut in dier voege heeft uitgelegd dat de tijd die iemand had doorgebracht in een land waar zijn verblijf slechts een gevolg was van het feit dat de echtgenoot diensten verrichtte voor een staat of een internationale organisatie bij de beslissing over toekenning van de ontheemdingstoelage niet in aanmerking diende te worden genomen. Deze uitlegging

was gewijzigd voor de na 1980 in dienst getreden ambtenaren, terwijl de toelage werd doorbetaald aan ambtenaren die zich in dezelfde omstandigheid bevonden doch die voordien in dienst waren getreden. Het feit dat de Commissie de bepalingen van het statuut dus niet op dezelfde wijze toepast op alle ambtenaren die zich in dezelfde door het statuut bedoelde omstandigheid bevinden, is volgens verzoekster in strijd met het discriminatieverbod.

9 Tenslotte stelt verzoekster, dat de nieuwe uitlegging van de Commissie leidt tot een discriminatie tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers en met name inbreuk maakt op de bepalingen van de richtlijn van de Raad van 19 februari 1975 betreffende het nader tot elkaar brengen van de wetgevingen der Lid-Staten inzake de toepassing van het beginsel van gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers (PB 1975, L 45, blz. 19). De op de vrouw rustende maatschappelijke verplichtingen en verplichtingen jegens het gezin, onder meer de verplichtingen om haar kinderen op te voeden tot de schoolgaande leeftijd, zouden het de echtgenote van een ambtenaar gedurende betrekkelijk lange tijd onmogelijk maken, te proberen in dienst te treden bij de instelling waar de echtgenoot werkzaam is. Wordt bij de uitlegging van de betrokken bepaling met deze situatie geen rekening gehouden dan zou hierdoor een discriminatie in het leven worden geroepen.

10 Met betrekking tot de verweten onjuiste motivering wijst de Commissie erop dat verzoekster niet verplicht was wegens haar indiensttreding van woonplaats te veranderen. Daar verzoekster sedert 1970 te Brussel woont, had zij geen bijzondere lasten of nadelen ondervonden van haar indiensttreding bij de Commissie en onderhield zij reeds duurzame banden met het land van ontvangst.

11 De Commissie rechtvaardigt de wijziging van haar administratieve praktijk met een beroep op de maatschappelijke ontwikkeling (afschaffing van de hoedanigheid van gezinshoofd) en de wijzigingen in het Statuut (invoering van de toelage voor verblijf in het buitenland). Deze wijziging mocht echter niet tot gevolg hebben, dat voordien in dienst getreden ambtenaren hun verkregen rechten zouden verliezen. Volgens de Commissie heeft zij te allen tijde het recht de uitlegging van een statutaire bepaling te wijzigen naar aanleiding van een maatschappelijke ontwikkeling. De situatie van een ambtenaar die voor de wijziging van de administratieve praktijk in dienst is getreden is niet vergelijkbaar met die van een ambtenaar die na deze wijziging in dienst is getreden. De „ontheemding" wordt namelijk vastgesteld

op het moment van aanwerving, het voor de toekenning van de toelage beslissende tijdstip.

12 Het verwijt van discriminatie tussen mannelijke en vrouwelijke werknemers wordt door de Commissie bestreden; zij is van mening dat wanneer de onderhavige bepaling op verschillende wijze zou worden uitgelegd, afhankelijk van het geslacht van de betrokken persoon, hetgeen verzoekster in wezen voorstelt, dit in werkelijkheid een schending van het discriminatieverbod zou zijn.

13 In casu zij er in de eerste plaats aan herinnerd dat het Hof reeds meermalen heeft overwogen, dat de ontheemdingstoelage is bedoeld om de bijzondere lasten en nadelen te compenseren, die aan de indiensttreding bij de Gemeenschappen zijn verbonden voor ambtenaren die uit dien hoofde genoodzaakt zijn hun woonplaats te verleggen van het land van hun domicilie naar het land waar hun standplaats is gelegen (zie het arrest van 9 oktober 1984, zaak 188/83, Witte, Jurispr. 1984, blz. 3465). Het begrip „ontheemding" hangt eveneens af van de subjectieve situatie van de ambtenaar, dat wil zeggen van de mate waarin hij in zijn nieuwe omgeving is geïntegreerd, die bijvoorbeeld wordt bepaald door zijn gebruikelijke woonplaats of door de uitoefening van zijn voornaamste beroepsbezigheid. Terzake is slechts een uitzondering voorzien voor ambtenaren die gedurende een tijdvak van vijf jaar, eindigende zes maanden voor hun indiensttreding, in het land van hun standplaats hebben gewoond omdat zij in dienstverband waren van een andere staat of een internationale organisatie. Gelijk het Hof reeds in zijn arrest van 15 januari 1981 (zaak 1322/79, Vutera, Jurispr. 1981, blz. 127), heeft verklaard, is deze uitzondering voorzien om in aanmerking te nemen dat de ambtenaar in die omstandigheden niet kan worden geacht een blijvende band met het land van tewerkstelling te hebben gevestigd.

14 Uit deze rechtspraak volgt, dat alleen de ambtenaar die gedurende het in artikel 4 van bijlage VII bedoelde tijdvak niet regelmatig woonachtig is geweest of zijn voornaamste beroepsbezigheden heeft uitgeoefend op het grondgebied van het land van tewerkstelling, aanspraak kan maken op de onderhavige toelage. Bovendien moet worden vastgesteld dat de uitzondering ten gunste van bepaalde personen slechts omstandigheden betreft die voortvloeien uit diensten, die door de indiensttredende ambtenaar zijn verricht. Immers, deze uitzondering komt slechts ten goede aan personen die voor hun indiensttreding bij de Gemeenschappen in dienst zijn geweest van een andere staat of een internationale organisatie, teneinde hen niet te straffen met het verlies van de ontheemdingstoelage wegens hun verandering van beroep, terwijl zij geen blijvende band hebben gevestigd met het land van hun standplaats. Zulk een uitzondering op een algemene regel kan bijgevolg niet worden uitgebreid tot andere personen dan degenen die de betrokken bepaling juist betreft.

15 Bovendien moet worden opgemerkt dat verzoekster niet met een beroep op een uit haar echtelijke staat voortvloeiende verplichting om haar echtgenoot te volgen aanspraak op toepassing van vorengenoemde statutaire uitzondering kan maken. De desbetreffende gemeenschapsregeling houdt rekening met de feitelijke woonplaats op het moment van indiensttreding, ongeacht of de oorzaak daarvan wettelijk of niet wettelijk is.

16 In deze omstandigheden kan worden volstaan met de vaststelling dat verzoekster sedert 1970 woonachtig was te Brussel, dus gedurende langere tijd dan het tijdvak dat in de aangevoerde bepaling wordt genoemd. Bijgevolg was verzoekster niet verplicht van woonplaats te veranderen, noch had zij de bijzondere lasten en nadelen, verbonden aan haar indiensttreding. Nu zij evenmin een beroep kan doen op omstandigheden die voortvloeien uit een door haar voor een andere staat of een internationale organisatie verrichte dienst, moet het middel van onjuiste motivering worden verworpen.

17 Betreffende het middel van strijd met het verbod van discriminatie tussen ambtenaren, moet, gelijk het Hof ten aanzien van een gelijk middel gebaseerd op dezelfde wijziging van de administratieve praktijk van de gemeenschapsinstellingen, reeds heeft gedaan, in zijn vorengenoemd arrest van 9 oktober 1984, worden verklaard, dat afgezien van het feit dat niemand zich ten eigen voordele kan beroepen op een onwettigheid waarvan anderen hebben kunnen profiteren, in casu niet kan worden geconcludeerd dat de Commissie, door op het verzoek om toekenning van de ontheemdingstoelage een afwijzend besluit te nemen, is afgeweken van een ten tijde van het aangevochten besluit gevolgde administratieve praktijk. Waar mitsdien geen discriminatie ten nadele van verzoekster kan worden vastgesteld, moet ook dit middel worden verworpen.

18 Betreffende het laatste middel, strijd met het beginsel van gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke werknemers, moet in de eerste plaats worden vastgesteld, dat noch de tekst van de betrokken bepaling, noch de toepassing die de Commissie hier aan heeft gegeven, enige aanwijzing geeft voor het bestaan van een rechtstreekse of indirecte discriminatie op grond van het geslacht van de ambtenaren. In de tweede plaats houdt het beginsel van gelijke behandeling in dat aan mannen en vrouwen zonder discriminatie dezelfde werkomstandigheden worden gewaarborgd, doch het kan de instelling niet verplichten de statutaire bepalingen op verschillende wijze uit te leggen teneinde eventuele lasten en verplichtingen jegens het gezin of op maatschappelijk vlak te compenseren.

19 Mitsdien moet het beroep worden verworpen.

Kosten

20 Ingevolge artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering moet de in het ongelijk gestelde partij in de kosten worden verwezen.

21 Volgens artikel 70 van het Reglement voor de procesvoering blijven echter de kosten door de instellingen ter zake van beroepen van personeelsleden gemaakt, te haren laste.

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),

rechtdoende:

1) Verwerpt het beroep.

2) Verstaat dat elk der partijen de eigen kosten zal dragen.

Due Pescatore Bahlmann

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 2 mei 1985.

De griffier
P. Heim

De president van de Tweede kamer
O. Due